

UDK 930.1 (497.6-862) "1989/1999"

949.76 "1989/1999"

Pregledni članak

Primljeno: 25. rujna 2000.

Historiografija u službi eliminacije Hrvata u Bosni i Hercegovini (1989.-1999.)

ANTE ŠKEGRO

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Autor se u radu kritički osvrće na historiografiju i srodne joj discipline koje su se u Bosni i Hercegovini vrlo aktivno stavile u službu eliminacije Hrvata s tih njihovih stoljetnih prostora. Skreće pozornost i na pojedine bosanske historiografe i historiografiji bliske znanstvenike čija djela, namijenjena kako najužem znanstvenom krugu, tako i obrazovnom procesu kao i široj javnosti, odišu izrazitim antihrvatskim stajalištima.

Nazadovanje znanstveno-kulturnih institucija

Posljednje godine prošlog desetljeće i tekuće desetljeće urodili su pravom renesansom političkih, nacionalnih, kulturnih, gospodarskih i drugih institucija u Bosni i Hercegovini kod sva tri konstitutivna naroda, posebice najbrojnijeg i financijski najmoćnijeg bošnjačko-muslimanskog. Unatoč manjeviše regresivnim gospodarskim tokovima u Bosni i Hercegovini pojedine su znanstvene discipline, poglavito historiografija i nacionalna književnost, doživjele zavidni procvat. Svjedoci smo prave inflacije povijesnih no nerijetko i pseudohistorijskih¹ i kvaziknjiževnih djela² pa i pravih političko-propagandnih

¹ Dr Mustafa IMAMOVIĆ – dr Kemal HRELJA - dr Atif PURIVTRA, *Ekonomski genocid nad Bosanskim muslimanima*, Sarajevo 1993.; Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*. "Bošnjačka zajednica kulture Sarajevo", Sarajevo 1993.-1996.; Dr Enver IMAMOVIĆ, "Prostor Bosne i Hercegovine u prehistoriji i antici". *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja drugog svjetskog rata*. Štab Vrhovne komande oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1994., 9-33; ISTI, "Prostor Bosne i Hercegovine u prehistoriji i antici". *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja drugog svjetskog rata*. Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998., 13-41; ISTI, "Korijeni kulturno-vjerskih odnosa Bosne i Hercegovine i Irana". *Bosna i Hercegovina i svijet*. Institut za istoriju, Sarajevo 1996., 47-54; ISTI, *Historija bosanske vojske*. ART 7, Sarajevo 1999.

² Džemaludin ALIĆ, *Devetnaest stoljeća Bosne. Historija i kultura Bosne od 6. do 1900. god*. Saarbrücken 1998.

ostvarenja³. Nasuprot tomu ugledne znanstveno-kulturne institucije, uključujući i one s više od stotinu godina kontinuiranog djelovanja, zapadaju u drugi plan, a neke i prestaju djelovati, primjerice *Muzej na Humcu* kraj Ljubuškog utemeljen 1884. g.⁴ (rasformiran 1992. g.), *Centar za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine* utemeljen 1904. g. (raspao se 1992.), *Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine* utemeljen 1888. g. i dr. Suvršeno je naglašavati kako su stagnaciji i propasti nekih znanstveno-kulturnih institucija presudno pridonijele okolnosti posljednjeg rata. Ipak, ostaje dojam da je nekima žalosna sudbina programirana, nerijetko i u korist ciljeva oprečnih ne samo znanosti i kulturi nego i općim tekovinama civiliziranog svijeta.

Diskvalifikacija hrvatskih znanstvenika

Neosporno je da su ratno-poratne okolnosti desetkovale i znanstveni kadar u Bosni i Hercegovini. Upravo su tu činjenicu pojedini povjesničari iskoristili kako bi, unatoč pomanjkanja čak i elementarnih kvalifikacija, izbili u prvi plan. Nažalost i nekim je znanstvenicima, među kojima ponajviše profesionalnim povjesničarima i povjesničarima književnosti, predratno, ratno i poratno vrijeme poslužilo kako bi ne samo odstupili od premisa profesije, nego se i angažirali u djelatnostima oprečnim znanosti i kulturi. Radovi nekih bosanskih povjesničara i sveučilišnih profesora poslužili su i kao "znanstvena" pokrića pravim krvavim ratničkim pohodima, poput primjerice *Neuma i bosanskog primorja*⁵, *Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*⁶ i dr. Neki su bosanski povjesničari toliko odstupili od profesije da isključivo zbog etničke pripadnosti diskvalificiraju nemuslimanske historiografe poput primjerice Vjekoslava Klaića, Tadije Smičiklase, Otona Knezovića, Dominika Mandića, Vladimira Čorovića, Sime Čirkovića⁷, Franje Šanjeka i dr.⁸ radi vlastite promocije neekspertata za povijest Bosne i Hercegovine za razdoblja od paleolitika do Daytona.

³ Dr Enver IMAMOVIĆ – dr Ibrahim TEPIĆ – dr Ibrahim BUŠATLIJA, *Neum i bosansko primorje*. I. izdanje, Sarajevo 1993; II. izdanje Vojna biblioteka - Benevolence International Foundation (USA), Sarajevo 1994.; ISTI, *Korijeni Bosne i bosanstva. Izbor novinskih članaka, predavanja sa javnih tribina, referata sa znanstvenih skupova i posebnih priloga*. UNESCO - European Cultural Foundation (Amsterdam) - Council of Europe - Communautés Européennes - The Swedish Association of Publishers - Causes Communes Belgique - Festival Sarajevo, Sarajevo, svibanj 1995.; ISTI, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, ART 7, Sarajevo 1998.

⁴ *100 godina Muzeja na Humcu (1884-1984)*. Zbornik radova, Ljubuški 1985.

⁵ Dr Enver IMAMOVIĆ – dr Ibrahim TEPIĆ – dr Ibrahim BUŠATLIJA, *Neum i bosansko primorje*.

⁶ *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, (I. izdanje), Štab Vrhovne komande Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1994.; II. izdanje, Bosanski kulturni centar, Sarajevo 1998.

⁷ Dr. Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 27.

⁸ Enver IMAMOVIĆ, *Korijeni Bosne i bosanstva*, 12.

Falsificiranje notornih činjenica

Neki bosanski profesionalni povjesničari, uključujući i one s najvišim znanstvenim i sveučilišnim zvanjima kao i pojedini vodeći bošnjački političari, stavili su se u službu "znanstvenog" realiziranja političkih i ratnih ciljeva vlastite etničke zajednice odnosno jedne političke stranke. Prihvatili su se falsificiranja i najnotornijih činjenica poput primjerice ratnika s japodskih urni iz Založja kraj Bihaća iz 5. stoljeća pr. Kr. kao tobože bosanskih ratnika⁹ dok japodsko pleme *Posene* (*Bosene*) promoviraju u neposredne pretke Bošnjaka-muslimana¹⁰ navodno "jednog te istog naroda istog imena s kontinuitetom od preko 2.000 godina"¹¹. Nekim su bosanskim povjesničarima "Bosini" ni manje ni više nego Bosanci (tj. Bošnjaci) još u antičko doba¹² im na taj način omogućuju "pronaći" korijene u osvit povijesti te ih protegnuti sve do naših dana¹³. Sred-njovjekovni pripadnici *Bjelobrdske kulture* iz Mahovljana kraj Banjaluke¹⁴ su im Bošnjani tj. Bošnjaci¹⁵ koji su prema njihovu sudu stvorili najstariju južnoslavensku ranofeudalnu državu¹⁶ i dr. Ovi isti "znanstvenici" posežu i za kontinuitetom državnosti Bosne od sredine 10. stoljeća do danas¹⁷ i to u granicama "od Une do Drine, i od Save do mora" jer da su upravo takve granice stvorili bosanski banovi i kraljevi još "prije 7, 8, 9, 10 i više stoljeća"¹⁸. Do kakvih apsurdna su pojedini bosanski povjesničari otišli vidi se i iz činjenice da primjerice Kulina-bana proglašavaju utemeljiteljem države Bošnjaka-muslimana, a osmanlijskog osvajača Gazi-Husrevbega kulturnim poslanikom u Bosni¹⁹. Kralja Stipana Tvrtka I. Kotromanića (1353. /1377.-1391.)

⁹ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 24, 32.

¹⁰ Enver IMAMOVIĆ, "Prostor Bosne i Hercegovine u prethistoriji i antici". *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*. (I. izdanje), Sarajevo 1994., 20; (II. izdanje), Sarajevo 1998., 25; ISTI, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 31.

¹¹ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 31; Korijene bosanskih muslimana u Crkvi bosanskoj tražili su još Muhamed HADŽIJAHIĆ, *Od tradicije do identiteta (Geneza nacionalnog pitanja bosanskih Muslimana)*, Sarajevo 1974.; ISTI, "O nestajanju Crkve bosanske", *Pregled* 65 (1975.), 1309-1328; ISTI, "Još jedno bogumulsko-islamsko kulturno mjesto". *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva u SFRJ* 44 (1981.), 257-274; ISTI, "Sinkretistički elementi u islamu u Bosni i Hercegovini". *Priilozi za orijentalnu filologiju* 28-29 (1978.-1979.), 301-329; Aleksandar V. SOLOVJEV, "Nestanak bogumilstva i islamizacija Bosne". *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine* 1 (1949.), 42-79.

¹² Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 24.

¹³ Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 8.

¹⁴ Nada MILETIĆ, "Slovenska nekropola u Mahovljanima kod Banjaluke". *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Nova serija, Arheologija*, br. 34 (1979.) 1980., 137-181; ISTA, *Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine, tom I*, Sarajevo 1988., 63.

¹⁵ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Korijeni Bosne i bosanstva*, 37.

¹⁶ Dr Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 27.

¹⁷ Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 24, 25.

¹⁸ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 114; ISTI, *Historija bosanske vojske*, 39.

¹⁹ Naibu reis prof. dr Mustafa CERIĆ, *Islam ovdje i sada*. II. izdanje, Vojna biblioteka - Benevolence international foundation (USA), Sarajevo 1994., 11.

proglašavaju "prvim jugoslovenskim kraljem"²⁰, a granice srednjovjekovne Bosne protežu "od današnjeg Sandžaka u Srbiji do Virovitice u Hrvatskoj, i od Šapca do mora"²¹. Zar bi primjerice tvrdnje o Hrvoju Vukčiću kao "generalu bosanske vojske"²² i bosanskoj floti te Bosni kao pomorskoj državi od 10. stoljeća zavrijedivale bilo kakav osvrt da se upravo na njima ne obrazuju i najviši pripadnici bošnjačke oružane sile?²³ Nisu li istog karaktera i konstatacije o zanemarivom broju katolika u srednjovjekovnoj Bosni nasuprot goleme većine bošnjačkih predaka "bogumila" koje također usvajaju pripadnici iste oružane sile?²⁴ Takve se konstatacije kontinuirano razvijaju i dobivaju primjerice formu kako isti ljudi ni manje ni više nego "listom prelaze na islam u 15. stoljeću"²⁵ te da je upravo bogumilstvo "utjelovljenje nezavisnosti Bosne"²⁶ koje "poput vihora osvaja velike prostore u Evropi", a kojemu "Nemanjići i Rim najavljuju rat do istrebljenja"²⁷. Što primjerice reći za konstatacije poput onih o "srednjovjekovnoj bogumilskoj Bosni koja je vodila permanentni rat s Vatikanom"²⁸, o "dvadeset i pet križarskih ratova Vatikana protiv srednjovjekovne Bosne"²⁹, o suradnji mača i križa kroz cijelu povijest Bosne na eliminiranju bosanskog naroda i bosanske samosvojnosti i samobitnosti³⁰, o Stipanu Tomaševiću (1461.-1463.) kao bogumilu³¹, o bosanskim franjevcima kao čuvarima "bogumilstva" u Bosni³², o Bošnjacima-muslimanima kao izravnim

²⁰ Dr Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 27.

²¹ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 67.

²² Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 32.

²³ Dr Enver IMAMOVIĆ, "Bosansko primorje od najstarijih vremena do propasti samostalne države 1463.". *Neum i Bosanska Primorje*, 14; ISTI, *Korijeni Bosne i bosanstva*, 319; ISTI, *Historija bosanske vojske*, 41.

²⁴ Prof. dr Enes PELIDIJA, "Geneza bosanske državnosti". *Borac Armije Rpublike Bosne i Hercegovine*, Vojna biblioteka – Benevolence international fundacija (USA), Sarajevo 1993., 10 -11; II. izdanje, 1994., 22; Enver IMAMOVIĆ – Jozo BOŠNJAK, *Poznavanje društva za IV razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1994., 13.

²⁵ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, *Okovana Bosna razgovor*, Bošnjački institut, Zürich 1995., 19.

²⁶ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 41.

²⁷ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 19.

²⁸ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 19.

²⁹ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 52.

³⁰ Dr Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 33, 50.

³¹ Dr. Enver IMAMOVIĆ, "Čiji je kralj Stjepan Toamšević?". *Oslobođenje* od 10. X. 1999., 2.

³² Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 39.

potomcima srednjovjekovnih bogumila i Bošnjana³³ i dr.? Da su pojedini bosanski povjesničari odstupili od svih stručnih kriterija vidljivo je primjerice i iz konstatacija o nenasilnoj islamizaciji Bosne i Hercegovine³⁴ i istaknutim hrvatskim kulturnim poslanicima (Marku Maruliću (1450.-1524.), Bartolu Kašiću (1575.-1650.), Andriji Jambrešiću (1706.-1758.),³⁵ Matiji Petru Katančiću (1750.-1825.) Filipu Lastriću Očevcu (1700.-1783.), Ivanu Franji Jukiću (1818.-1857.), Antunu Kneževiću (1834.-1889.), Martinu Nediću (1810.-1895.), Grgi Martiću (1822.-1905.) i dr.) kao začetnicima “nacionalnog bošnjaštva” i “pred-muslimanstva”³⁶. Na kakvim su izvorima pak zasnovane tvrdnje o dolasku islama u Bosnu istovremeno s katoličanstvom i pravoslavljem³⁷, dakle još u doba cara Konstantina Velikog (307.-336.)? Što pak reći za teze o civilizacijskom usponu Bosne i Hercegovine u vrijeme “Turske Carevine”³⁸ te o Hrvatima i Srbima kao stranim elementima u Bosni i Hercegovini³⁹ koje tijekom 19. stoljeća dovodi bosanski begovat⁴⁰, o mostarskom biskupu fra Paškaku Buconjiću (1881.-1910.) kao otimaču posjeda hercegovačkog begovata⁴¹ i dr., osim da su ne samo neznanstvene i apsurdne nego da čak graniče i s rasizmom. Konstatacije o istočnim granicama suvremene Hrvatske koji se stavljaju na Zagrebačku, Petrovu i Trgovsku goru te Žumberačko gorje i Samoborsko područje⁴² usporedive su samo s granicama Velike Srbije koje je iscrtao *Memorandum* Srpske akademije nauka i umjetnosti i pero četničkog vojvode Vojislava Šešelja. Unatoč prihvaćanju i potpisivanju Washingtonskih i Daytonskih sporazuma pojedini bošnjački povjesničari i dalje istupaju sa stajališta da je “apsurdno (je) govoriti o konstitutivnosti nekoliko naroda u zemlji koja iza sebe ima hiljadugodišnju političku povijest, koja je preko pola milenija

³³ Enver IMAMOVIĆ – Jozo BOŠNJAK, *Poznavanje društva za IV razred osnovne škole*, 12; Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 24.

³⁴ Enes PELIDIJA – Fahrudin ISAKOVIĆ, *Historija – VI razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1994., 126; Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 19, 21, 45-46.

³⁵ *Manductio ad croaticam orthographiam*, Zagrabiae 1732.

³⁶ Smail BALIĆ, “Bošnjaštvo u orijentalnom i u srednjoevropskom kontekstu”. *Bosna i bošnjaštvo*. Sarajevo, 1990. Radovi sa simpozija “Bosna i bošnjaštvo” održanog u Sarajevu 28. i 29. lipnja 1990. pod pokroviteljstvom Bosanskog instituta iz Züricha i sarajevskog časopisa *Naši dani*. Sarajevo, 1990., Sarajevo, 1990., 12; Zilhad KLUJČANIN, Postoji li bošnjaštvo? *Bosna i bošnjaštvo*, 81, 82, 83; Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 216; ISTI, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 34.

³⁷ Dr Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 45.

³⁸ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 39, 45-46.

³⁹ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*. “Sejtarija”, Sarajevo 1998., 14, 18.

⁴⁰ Enver IMAMOVIĆ – Jozo BOŠNJAK, *Poznavanje društva za IV razred osnovne škole*, 12.

⁴¹ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 109.

⁴² Dr Enver IMAMOVIĆ, “Neki pogledi na problem rimske eksploatacije srebra u istočnoj Bosni”. *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu 28 (1999.) 51*.

bila samostalna država, imala svoje vladare, državne simbole, vojsku, i što je najvažnije, imala je svoj vlastiti narod, a to su bili dobro znani Bošnjani, danas zvani Bošnjaci ili Bosanci⁴³. Ne prezaju ni od relativiziranja i najnovije pravno-političke povijesti vlastite zemlje kako bi je prigrabili isključivo za svoj narod: "Koliko god ima historijskog opravdanja da se u Bosni i Hercegovini konstitutivnim smatraju narodi susjednih zemalja, toliko ima opravdanja da se u njima takvima smatraju Bošnjaci, odnosno Bo-sanci, bez obzira kojoj vjeri pripadaju"⁴⁴. Slično su za majorizacijom nad ne-islamskim narodima u Bosni i Hercegovini u osvit Domovinskog rata (1991.-1995.) posegnuli i neki vodeći bošnjačko-muslimanski političari: "Skupština je pred izbore donijela vrlo objektivne i poštene odluke; tako je bilo odlučeno da se u Predsjedništvo biraju 3 Muslimana, 2 Srbina, 1 Hrvata i 1 Jugoslaven. To je bilo za Bošnjake vrlo povoljno, jer bi nam na taj način bila osigurana ve-ćina, budući da je od onih koji su se opredijelili kao Jugoslaveni preko 90 po-sto bilo Muslimana"⁴⁵.

Imputiranje genocidnosti Hrvatima

Završetak ratnih sukoba nekim je intelektualnim krugovima u Bosni i Hercegovini, ponajprije povjesničarima, pojedinim državnim institucijama i bošnjačko-muslimanskim političkim prvcima poslužilo za nastavak specijalnog rata protiv hrvatskog naroda, ne samo u smislu nijekanja njihove autohtonosti u Bosni i Hercegovini⁴⁶, nego i diskvalifikacije njihove religioznosti kao i dovođenje u pitanje općih ljudskih vrijednosti. Imputira se višestoljetna kontinuirana katolička genocidnost prema Bošnjacima-muslimanima⁴⁷, počevši od "bogumila" preko Bošnjana do Bošnjaka-muslimana na dalmatinskim, slavonskim, ličkim⁴⁸ te bosansko-hercegovačkim prostorima⁴⁹. Teza o genocidnosti "katoličkog unilateralizma" nad Bošnjacima-muslimanima, zbog koje su oni "na različite načine izgubili više od polovine etničke supstancije" i

⁴³ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 114.

⁴⁴ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 115.

⁴⁵ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 97.

⁴⁶ Enver IMAMOVIĆ – Jozo BOŠNJAK, *Poznavanje društva za IV razred osnovne škole*, 12; Dr Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 5, 6, 27, 114, 115; Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 14.

⁴⁷ Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 9; Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*. Sejtarija, Sarajevo 1998., 19, 20, bilj. 8, 396, 397.

⁴⁸ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 18-19, 22-23, 41, 53.

⁴⁹ Enes PELIDIJA – Fahrudin ISAKOVIĆ, *Historija – VI razred osnovne škole*, 139-140; Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 9, 11, 13, 27, 40, 55; Doc. dr. Šaćir FILANDRA, "Bosanski Muslimani i Evropa". *Bosna i svijet*. Institut za istoriju, Sarajevo 1996., 221.

zahvaljujući kojoj "oni jedini nisu izborili sopstvenu državu i državnu teritoriju" javno je proklamirana 1990. usred Sarajeva⁵⁰. Koliko je u pojedinih bošnjačkih prvaka ukorijenjena mržnja prema katoličanstvu, a posebice Katoličkoj crkvi u Bosni i Hercegovini, vidljivo je i iz usporedbi Vatikana i njegovih arhiva o "Crkvi bosanskoj" s nacističkim SS postrojbama i njihovom dokumentacijom o poljskim Židovima⁵¹ odnosno kako su tobože "gotovo svi franjevački samostani, škole (katoličke op. A. Š.) u Travniku, Visokom, Banjoj Luci, Mostaru, Sarajevu podignuti (su) na konfisciranoj vakufskoj zemlji" (tj. posjedima islamske vjerske zajednice, op. A. Š.)⁵². Teza o "katoličkoj genocidnosti" na europskom jugoistoku, bosansko-hercegovačkim katoličkim svećenicima kao inspiratorima genocidnosti⁵³, Hrvatima neprijateljima islama i rasistima i dr. također su i redovito pokriće za zločin nad neislamskim (posebice katoličkim) pučanstvom Bosne i Hercegovine ne samo kroz osmanlijsko doba⁵⁴ nego i tijekom Drugog svjetskog⁵⁵ ali i Domovinskog rata⁵⁶. U tom se kontekstu svi Hrvati poistovjećuju s ustaštvom baš kao i Srbi s četništvom⁵⁷, pa se i odgovornost za ustaška nedjela i stvaranje Nezavisne Države Hrvatske isključivo prebacuje na hrvatski narod⁵⁸ jer da "Bošnjački narod nije sudjelovao u Drugom svjetskom ratu"⁵⁹ i dr. Pojedini bosanski povjesničari, poput primjerice Envera Imamovića, ali i nekih drugih, ne libe se čak i otvoreno istupati s rasističkih polazišta prema neislamskim narodima u Bosni i Hercegovini te otvoreno pozivati na njihovu eliminaciju, na što je u više navrata ukazivano no očito bez ikakvog odjeka⁶⁰.

⁵⁰ Muhamed FILIPOVIĆ, "Muslimani-bošnjaci u uvjetima političkog pluralizma". *Bosna i bošnjaštvo*, 24-25.

⁵¹ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 39.

⁵² Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 24.

⁵³ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 159.

⁵⁴ Dr. Enver IMAMOVIĆ, *Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine*, 52.

⁵⁵ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 46-48, 49-50.

⁵⁶ Alija IZETBEGOVIĆ, "Obraćanje predsjednika Predsjedništva RBiH Alije Izetbegovića polaznicima Seminara". *Borac Armije Republike Bosne i Hercegovine*, Vojna biblioteka – Benevolence International Fundationa (USA), Sarajevo 1993. 10-11; II. izdanje, 1994., 10-11; Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 76.

⁵⁷ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 167, 172-173

⁵⁸ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 157-184.

⁵⁹ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 157, 195.

⁶⁰ Mladen ANČIĆ, "Bosna od Omiša do Igala?! ili Kako razmišlja bosanskomuslimanska inteligencija. Neum i bosansko primorje, (Grupa autora), Vojna biblioteka – Press centar Armije BiH, Sarajevo, 1994." *Croatia Christiana Periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, 36 (1995.), 110-115; ISTI, *Putanja klatna. Ugarsko-hrvatsko kraljevstvo i Bosna u XIV. stoljeću*. "Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru - ZIRAL Zajednica izdanja ranjeni labud", Zadar - Mostar 1997., 33; Fra Ignacije GAVRAN, "Čiji su bosanski krstjani?". *Kalendar Svetoga Ante 1997.*, Svjetlo riječi, Livno - Sarajevo 1997., 41-50; Ante ŠKEGRO,

Školski programi i udžbenici

Specijalni se rat prema Hrvatima (ali i Srbima) u Bosni i Hercegovini vodi i preko najviših državnih institucija poput primjerice Ministarstva obrazovanja, nauke i kulture Republike Bosne i Hercegovine u čijim se nastavnim planovima i programima, posebice onima o društvu i povijesti, uključujući i one za najniže razrede pučke škole imperativno nameće jedinstveni bosanski narod s bosanskim (bošnjačkim) jezikom u Bosni i Hercegovini dok se Hrvate (kao i Srbe) svodi na narodnost⁶¹. U udžbenicima čak i za najniže razrede pučke škole izvrću se i notorne činjenice poput primjerice kako je tobože obrana Bosne i Hercegovine otpočela 15. travnja 1992. (datum utemeljenja islamske Armije Bosne i Hercegovine) dok se srpski napadi na Hrvate u istočnoj Hercegovini rujnu 1991. g. uopće ne spominju⁶². Hrvatske se oružane formacije u Bosni i Hercegovini isključivo oslikava u negativnom kontekstu: "hrvatski zločinci"⁶³, "zločinačko djelovanje hrvatske strane"⁶⁴, "zabijanje noža u leđa u

"Eliminacija Hrvata (i Srba) iz Bosne i Hercegovine na pseudoznanstveni način". *Bosna franciscana, VI/10 (1998.)*, 216-236; ISTI, "Dr. Enver Imamović, Porijeklo i pripadnost stanovništva Bosne i Hercegovine, ART 7, Sarajevo 1998., 115. str. + 33 sl. Naklada 1.000 primjeraka". *Povijesni prilozi 17 (1998.)*, 308-330; ISTI, "Eliminacija Hrvata (i Srba) iz Bosne i Hercegovine na pseudoznanstveni način". *Hrvatska misao III/11-12 (1999.)*, 317-338; ISTI, "Kad ozeleni Bosna". *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva XXXI/1 (1999.)* 137-142; ISTI, "Čiji je kralj Stjepan Tomašević?". *Crkva na kamenu XX/12 (229) 1999.*, 13; ISTI, "Kad Bošnjaci stupaju. E. Imamović, Historija bosanske vojske, Sarajevo, 1999.". *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva XXI/3 (1999.)*, 164-169; ISTI, "Enver Imamović, Historija bosanske vojske (Sarajevo, 1999.) 325 str.". *Povijesni prilozi 18 (1999.)*, 446-450; ISTI, "Ibrahim Tepić ur., *Bosna i Hercegovina od najstrijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata* (2. izd.; Sarajevo, 1998.) 433 str.". *Povijesni prilozi 18 (1999.)*, 459-464; ISTI, "Enver Imamović, *Historija bosanske vojske Art 7, Sarajevo 1999. 325 str., 24 x 18 cm.*". *Bosna franciscana VIII/12 (2000.)*, 321-326; ISTI, "Historija Bosne i Hercegovine koja to nije". *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva XXXIV/1 (2000.)*, 124-129; ISTO, *Prilozi Instituta za Istoriju u Sarajevu 29 (2000.)* 427-434; Intervjui dr. Neven Budak – dr. Mladen Ančić, u: *Povijesni prilozi 18 (1999.)*, 423; Tado ORŠOLIĆ, "Mustafa Imamović, *Historija Bošnjaka* (2. Izd.; Sarajevo, 1998.) 635 str.". *Povijesni prilozi 18 (1999.)*, 450-459; Nela RUBIĆ, "Europa i islam. Uvod u rasizam". *Zarez II/26 (2000.)* 11; Davor MARIJAN, "The War in Bosnia and Herzegovina Or the Unacceptable Lightness of 'Historicism'". *National Security and the Future, vol. 1, Spring 2000.*, 156; Dubravko LOVRENOVIĆ, "Snažna ambicija slabog znanja". *Bosansko-hercegovački dani. Nezavisni news magazin* od 22. 9. 2000., 48-49; Esad KURTOVIĆ, "Historiografska literatura o srednjovjekovnoj Bosni". *Prilozi Instituta za Istoriju u Sarajevu 29 (2000.)* 76-77 i bilj. 140.

⁶¹ Enes KARIĆ, "Uvod". *Nastavni planovi i programi*. Republika Bosna i Hercegovina – Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1995., 5.

⁶² A. RUSTEMBEGOVIĆ-ALIHODŽIĆ – S. BOROVINA – I. BOROVINA, *Poznavanje prirode i društva – III razred osnovne škole*, Sarajevo 1994., 73; Izetbegović, *Odabrani go-vori, pisma, izjave, intervjui*. Prvo muslimansko dioničko društvo Zagreb, Zagreb 1995., 37, 55, 127-128, Mustafa IMAMOVIĆ, *Historija Bošnjaka*, 17, 18; Dr Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 358.

⁶³ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 384.

⁶⁴ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačko politika u XX. stoljeću*, 385.

najtežem trenutku naše historije⁶⁵, “zločina neviđenih razmjera”⁶⁶, “genocidnosti HVO-a”⁶⁷, “genocidnosti nad bosanskim Muslimani-ma”⁶⁸, “združene agresije na Bosnu i Hercegovinu”⁶⁹, “ustaša”⁷⁰, “ustaških formacija HVO-a i hrvatske vojske”⁷¹, “ustaškom istrebljenju Bošnjaka-muslimana u Jasenovcu”⁷², odgovornosti Hrvata za srpski pokolj islamskog pučanstva u Foči 1942.⁷³ i dr. S druge pak strane neuspjao pokušaj ovladavanja Armije BiH prostorom “od ušća Cetine do Bokokotorskog zaliva” objašnjava se isključivo “maritimnolitoralnom fasadom fizičko-geografskog bloka Bosne i Hercegovine, koji je samo vizuelno ograničen obalskom linijom”⁷⁴ na koji dakako suvereno pravo ima “bošnjačka republika, buduća vjerovatna članica unije republika države Bosne i Hercegovine”⁷⁵.

Islamicizacija kroz udžbenike

Kroz udžbenike, koje tiskaju državne institucije, namijenjene kako pučkoškolcima⁷⁶ tako i sveučilištarcima⁷⁷ i vojnicima⁷⁸ na području cijele zemlje, islam se predstavlja kao isključivi nosilac “evropskih dostignuća u svim poljima ljudske djelatnosti”⁷⁹ te se plasira ideja kako se tobože “svi ljudi rađaju u islamu” odnosno kako se “Allah pobrinuo da nam dadne Knjigu, u kojoj piše kako ćemo organizirati društvo”⁸⁰ te da se “služeći Islamu i muslimanima isto-

⁶⁵ Adil ZULFIKARPAŠIĆ – Vlado GOTOVAC – Mika TRIPALO – Ivo BANAC, n. dj., 81, 113, 118.

⁶⁶ Enver IMAMOVIĆ – Jozo BOŠNJAK, *Poznavanje društva za IV razred osnovne škole*, 20, 24, 25.

⁶⁷ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 385.

⁶⁸ Mustafa IMAMOVIĆ – Muhidin PELEŠIĆ – M. GANIBEGOVIĆ, *Historija – VIII razred osnovne škole*. Republika Bosna i Hercegovina – Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1994., 94-96.

⁶⁹ Dr Enver IMAMOVIĆ, *Historija bosanske vojske*, 9; Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 383.

⁷⁰ Naibu reis prof. dr Mustafa CERIĆ, *Islam ovdje i sada*, 8-9.

⁷¹ Rasim DELIĆ, “Armija Republike Bosne i Hercegovine: juče, danas, sutra”. *Borac Armije Rpublike Bosne i Hercegovine*, Vojna biblioteka – Benevolence International Foundation (USA), Sarajevo 1993., II. izdanje, 1994., 10-11, 15, 17.

⁷² Doc. dr Smail ČEKIĆ, “Historija genocida nad bosanskim muslimanima”. *Borac Armije Rpublike Bosne i Hercegovine*, Vojna biblioteka – Benevolence international foundation (USA), Sarajevo 1993., 10-11; II. izdanje, 1994., 53-54, 57.

⁷³ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 167.

⁷⁴ Dr Ibrahim BUŠATLIJA, “Bosansko primorje i Neum – geopolitička razmatranja i odnosi”. *Neum i bosansko primorje*, 29.

⁷⁵ Dr Ibrahim BUŠATLIJA, o.c., 30.

⁷⁶ Enver IMAMOVIĆ, *Histrija – V razred osnovne škole*. Republika Bosna i Hercegovina – Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1994., 101-102.

⁷⁷ Mr. Izudin HASANOVIĆ major, *Obuka za rat*, Univerzitet u Tuzli, Tuzla 1997.

⁷⁸ Naibu reis prof. dr Mustafa CERIĆ, *Islam ovdje i sada*, pass.

⁷⁹ Enes PELIDIJA – Fahrudin ISAKOVIĆ, *Historija – VI razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja, nauke i kulture, Sarajevo 1994., 21-27.

⁸⁰ Naibu reis prof. dr Mustafa CERIĆ, *Islam ovdje i sada*, 10-11.

vremeno služi svim ljudima dobre volje”⁸¹. Na istoj je liniji i javno suprotstavljanje kršćanskim, ponajprije katoličkim vrijednostima u državnim medijima Bosne i Hercegovine⁸². S druge se pak strane islam u Bosni i Hercegovini nameće kao “trajna vrijednost za vaspitne, obrazovne pa i obrambene interese” ne samo bošnjačko-muslimanskog naroda⁸³. Oslonac i promociju Bosne i Hercegovine na islamu kao “temeljnoj religiji” pojedini su bošnjačko-muslimanski krugovi nametali još 1990.⁸⁴

Zaključak

Inzistiranjem na tobožnjem kontinuitetu od velike egejske seobe preko Ilira, Posena (Bosena), “bogumila”, Bošnjana, Bošnjaka do Bosanaca-muslimana, prisvajanjem baštine Srednjovjekovne bosanske države isključivo u njihovu korist, nametanjem bošnjaštva kao državotvornog čimbenika te promoviranjem Bošnjaka-muslimana državotvornim (vladajućim) narodom Bosne i Hercegovine⁸⁵, propagiranjem islama kao službene religije u Bosni i Hercegovini, sotonizacijom neislamskih naroda i kršćanstva, poticanjem podjela među Hrvatima u Bosni i Hercegovini⁸⁶ i dr., historiografija se, zajedno s nekim joj drugim bliskim disciplinama, posljednjih desetak godina uključila ne samo u marginalizaciju nacionalnog, kulturnog i vjerskog identiteta Hrvata u Bosni i Hercegovini (ali i Srba i pravoslavlja), nego i u njihovu stvarnu eliminaciju s tamošnjih vjekovnih prostora. U taj nečasni posao ne samo da su se uključili pojedini profesionalni povjesničari, uključujući i one s najvišim sveučilišnim i akademskim zvanjima, nego i pojedine znanstveno-kulturne i političke institucije iz kojih djeluju pisci (i recenzenti) pseudoznanstvenih i političkih ostvarenja, poput primjerice sarajevskog Filozofskog, Pravnog i Prirodno-matematičkog fakulteta, Instituta za istoriju, Orijentalnog instituta, Historijskog muzeja (Muzej revolucije), Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Ministarstva obrazovanja, nauke i kulture Bosne i Hercegovine, Armije Bosne i Hercegovine i dr. Više je nego zabrinjavajuće da im se u najnovije vrijeme priključuju i predstavnici međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini uklanjajući ne samo nacionalnih obilježja (hrvatskog povijesnog grba i “Lijepe naše”),

⁸¹ (Alija) IZETBEGOVIĆ, *Odabrani govori, pisma, izjave, intervjui*, 66.

⁸² Pismo Reisu-I-uleme Dr. Mustafe CERİĆA urednicima *Radio-televizije Bosne i Hercegovine* od 26. XII.1998. g.

⁸³ Naibu reis prof. dr Mustafa CERİĆ, *Islam ovdje i sada*, 3.

⁸⁴ Adil ZULFIKARPAŠIĆ, *Bošnjaštvo - šansa ili bauk. Bosna i bošnjaštvo*, 6, 7.

⁸⁵ Šaćir FILANDRA, *Bošnjačka politika u XX. stoljeću*, 5, 12-13, 14.

⁸⁶ (Alija) IZETBEGOVIĆ, *Odabrani govori, pisma, izjave, intervjui*, 45, 62-63, 128-129; “...u politici se mora ponavljati stalno: jedna partija, jedna vjera, i ona agresija što dolazi odatle... Hajmo, ako ima Hrvata koji bi mogli sa nama, hajmo ih cijepati, politika je sva u tome da suprotni tabor cijepaš a svoj ujedinjavaš, to je čitava vještina...” (Stenogram polemike Alije Izetbegovića s Mervanom Hadžimurtezić, članicom Izvršnog odbora Stranke demokratske akcije i predsjednicom Ratnog predsjedništva Vareša, od 26. prosinca 1994. u Zenici. *Usp. Dani* (specijalno izdanje: E. Hećimović, *Kako su prodali Srebrenicu i sačuvali vlast*, septembar/rujan 1998., 34-35).

povijesnih osoba (bana Josipa Jelačića, dr Ante Starčevića, Stjepana Radića, bleiburške kalvarije nego i poput Bašćanske ploče, "Himne slobodi" Ivana Gundulića - 1589.-1638.) i dr.⁸⁷ iz školskih udžbenika s obrazloženjem da oni tobože "sadrže materijal čija istinitost nije utvrđena" odnosno da tobože "može biti uvredljiv ili može navoditi na pogrešne zaključke"⁸⁸. Cilj im se u potpunosti poklapa s ciljevima pojedinih bošnjačko-muslimanskih povjesničara, znanstveno-kulturnih institucija i grupa, tj. eliminiranja hrvatskog identiteta iz Bosne i Hercegovine ponajprije preko jezika, povijesti, kulture, religije i dr.

SUMMARY

HISTORIOGRAPHY IN THE SERVICE OF ELIMINATING CROATS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA (1989-1999)

The author critically reflects on the historiography and other disciplines in Bosnia and Herzegovina that are very actively put into service of eliminating Croats from their ancestral living areas. Attention is focused on specific Bosnian historians whose work reflect extreme anti-Croatian attitudes.

⁸⁷ *Drugi Dnevnik Hrvatske televizije*, od 5. XII. 1999.; izlaganje prof. dr. Šimuna MUŠE, zamjenika ministra prosvjete, kulture, znanosti i športa Federacije Bosne i Hercegovine u emisiji "U krupnom planu" *Hrvatske televizije* od 07. XII. 1999.; Dr. fra Andrija NIKIĆ, *Ugroženost hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini – zabranjene teme iz povijesti hrvatskog naroda (1918.-1995.)*. *Ramski zbornik 2000*. "Ramska zajednica – Zagreb", Zagreb 2000., 17-29.

⁸⁸ Službeno upozorenje predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini na stranicama udžbenika.